

Економічні науки

УДК 330.341

Плантова Анастасія Андріївна

студент

Київського національного університету технологій та дизайну

Плантова Анастасия Андреевна

студент

Киевского национального университета технологий и дизайна

Plantova Anastasia

Student of the

Kiev National University of Technologies and Design

Русіна Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Русина Юлия Александровна

кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Rusina Julia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Kiev National University of Technologies and Design

**ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА І
ПРОГНОЗУВАННЯ ЇХ НАСЛІДКІВ
ОБОСНОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ ПРЕДПРИЯТИЯ
И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ИХ ПОСЛЕДСТВИЙ
JUSTIFICATION OF ENTERPRISE INNOVATIVE SOLUTIONS AND
FORECASTING THEIR IMPLICATIONS**

Анотація. Надана оцінка розвитку інновацій та інноваційної діяльності в Україні. Досліджено поняття та особливості процесу прийняття інноваційних рішень на підприємстві. Здійснена характеристика схеми прийняття інноваційних рішень. Проаналізовані основні показники, що дозволяють оцінити ефективність та прогнозування наслідків прийнятих інноваційних рішень на підприємстві.

Ключові слова: інновація, процес, рішення, продукт, фінанси, оцінка, показники, фактори, умови, прибуток.

Аннотация. Предоставлена оценка развития инноваций и инновационной деятельности в Украине. Исследованы понятие и особенности процесса принятия инновационных решений на предприятии. Осуществлена характеристика схемы принятия инновационных решений. Проанализированы основные показатели, которые позволяют оценить эффективность и прогнозирование последствий принятых инновационных решений на предприятии.

Ключевые слова: инновация, процесс, решение, продукт, финансы, оценка, показатели, факторы, условия, прибыль.

Summary. The estimation of development of innovations and innovative activity is given in Ukraine. The concept and features of the process of making innovative decisions at the enterprise are investigated. Description of chart of acceptance of innovative decisions is carried out. Basic indexes which allow to estimate efficiency and prognostication of consequences of the accepted innovative decisions on an enterprise are analyzed.

Key words: innovation, process, decision, product, finances, estimation, indexes, factors, terms, income.

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність передбачає створення цілого комплексу наукових, технологічних, організаційних, фінансових і

комерційних заходів, які у своїй сукупності ведуть до створення інновації «під ключ», тобто повністю готової до реалізації на ринку.

Негативно впливають на впровадження інноваційних процесів в Україні невирішені проблеми в кредитно-грошовій сфері (висока вартість кредиту, низький рівень капіталізації банківської системи і т.д.); недостатній платоспроможний попит населення; високе податкове навантаження на реальний сектор економіки; нестача коштів в оборотних активах підприємств; необхідність обслуговування значного зовнішнього боргу; відтік капіталу за рубіж; відсутність контролю над застосуванням законодавчої бази та її недосконалість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вирішення проблем у розвитку інноваційних процесів, методи оцінки ефективності інноваційної політики розглядаються на теоретичному й методологічному рівнях у роботах таких вітчизняних та закордонних учених-економістів: А. Гальчинського, В. Геєця, А. Гриньова, С. Ілляшенка, П. Завліна, Р. Кантера, А. Кузнєцової, Т. Лепейко, Є. Лапіна, А. Мазура, Р. Мертона, В. Осецького, І. Отенко, Л. Федулової, Н. Чухрай, І. Шовкуна, Й. Шумпетера та інших.

Постановка завдання. Згідно вище викладеного можна сформулювати основне завдання дослідження, що полягає у визначенні та характеристиці особливостей обґрунтування інноваційних рішень підприємства та оцінки ефективності використання методів прогнозування їх наслідків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновація є однією з базових категорій інноваційної теорії, однак не існує чіткого розмежування у її трактуванні. Інновацію слід розглядати як складну систему, яка переходить від однієї категорії в іншу, набуваючи нового змісту, тобто має свій еволюційний розвиток у часовому інтервалі, або, інакше кажучи, життєвий цикл [1, с. 54].

Упродовж 2015-2017рр. частка підприємств, які займались

інноваційною діяльністю в Україні становила 14,6%, у т.ч. здійснювали технологічні інновації – 9,5% (5,2% – продуктові та 7,2% – процесові), нетехнологічні – 8,6% (4,7% – організаційні та 6,4% – маркетингові) [2].

Слід зазначити, що існує прямий зв'язок між розміром підприємства і його рівнем інноваційності, оскільки для впровадження інновацій необхідно мати певну кількість персоналу, задіяного у виконанні наукових досліджень і розробок, що призводять до впровадження інновацій. Відповідно найвища частка як технологічно інноваційних, так і нетехнологічно інноваційних підприємств була серед великих підприємств у 2017р. (відповідно 32,9% і 20,7%).

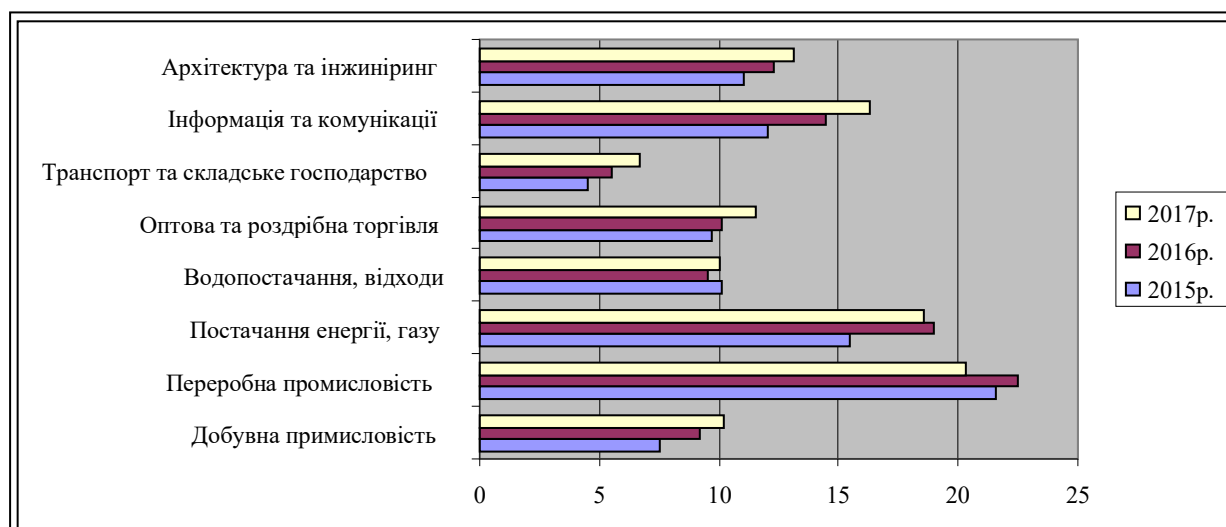

Рис. 1. Інноваційна активність підприємств в Україні за видами економічної діяльності за 2015-2017рр, у % до загальної кількості [2]

Щодо видів економічної діяльності, то у 2017р. найвища частка інноваційних підприємств була на підприємствах переробної промисловості (20,3%), з постачання електроенергії, газу, пару та кондиційованого повітря (18,6%), а також інформації та телекомунікацій (16,3%). З нетехнологічними інноваціями – серед підприємств переробної промисловості, інформації та телекомунікацій, оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами [3].

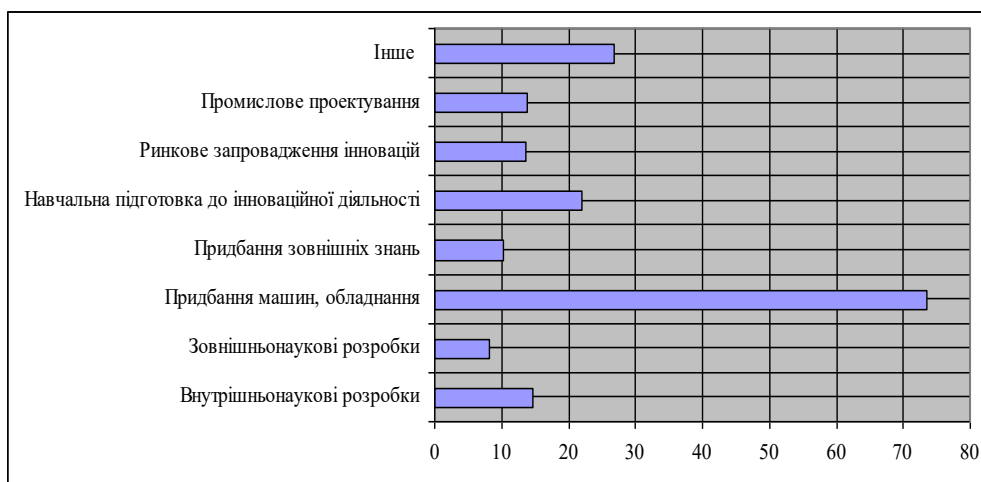

Рис. 2. Розподіл підприємств України із технологічними інноваціями у 2017р. за напрямками інноваційної діяльності, у % до усіх підприємств із технологічними інноваціями [2]

Щодо напрямів інноваційної діяльності підприємств України у 2017р., то майже три чверті підприємств із технологічними інноваціями придбали машини, обладнання та програмне забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів та послуг. Понад чверть із них здійснювали діяльність для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів, таку як техніко-економічне обґрунтування, тестування, розробка програмного забезпечення для поточних потреб, технічне оснащення, організація виробництва тощо (інше). Кожне п'яте підприємство проводило навчання та підготовку персоналу для розроблення і/або впровадження ними нових або значно вдосконалених продуктів і процесів [4, с. 208].

Розуміння природи рішень та їх місця у сфері інноваційного менеджменту необхідне для здійснення ефективного управління. У загальному розумінні рішення являють собою реакцію системи на внутрішні та зовнішні впливи і спрямовуються на розв'язання невідповідностей та подолання перешкод у процесі досягнення бажаного стану такої системи. Найчастіше у процесі будь-якої діяльності виникають ситуації, коли людина або група людей стикаються із необхідністю вибору

одного з декількох варіантів дії. Результат такого вибору і буде рішенням [3].

Прийняття рішення не є суворо фіксованою процедурою і являє собою процес, що складається з послідовних кроків, кількість яких може змінюватися.

Необхідність прийняття рішень у процесі управління зумовлена динамікою виробничих систем, появою на вході та виході об'єктів управління збурень та відхилень, а також зміною цілей, планів і програм з боку керівної системи. Рішення може ухвалюватися людиною в трьох основних системах: технічній, біологічній та соціальній, які, у свою чергу, можуть бути взаємозв'язаними.

Визначаючи сутність поняття «інноваційне рішення» треба визначити, що на сучасному етапі недостатньо розробленими залишаються питання дослідження даної категорії. В науковій літературі зазвичай автори ототожнюють поняття «управлінське рішення» та «інноваційне рішення», причому поняття «управлінське рішення» на відміну від поняття «інноваційне рішення» визначається ширшим та більш загальним [4, с. 208].

Під поняттям «інноваційне рішення» треба розуміти результат розумово-психологічної та творчої діяльності однієї особи чи групи осіб, який призводить до вибору певної альтернативи дій щодо освоєння новітніх сфер діяльності, реалізації невикористаного потенціалу, впровадження та використання нових, нестандартних методик та технологій, що сприяють розвитку і підвищенню ефективності функціонування об'єктів, які їх використовують [5, с. 54-55].

Інноваційне рішення на підприємстві є ключовим елементом інтенсивного росту, що призводить до зміцнення його ринкової позиції, збільшення валових доходів та чистого прибутку. В свою чергу розвиток підприємства на інноваційній засадах зміцнює його позиції в конкурентній боротьбі. Без інноваційної складової підприємство втрачає ініціативність та

гнучкість, а конкуренти отримують переваги у конкурентній боротьбі [6, с. 81-82].

У реалізації будь-яких інноваційних рішень беруть участь:

- власник (замовник, інвестор);
- фінансуючі організації (банки);
- менеджери проекту;
- виконавці робіт проекту;
- співробітники компанії, в якій ревізується проект;
- служби контролю (технічного, фінансового та ін.).

Всі вони одночасно є зацікавленими сторонами інноваційного проекту, тому його якісне планування неможливе без узгодження цілей всіх учасників.

Таблиця 1

Роль цільової групи при прийнятті інноваційних рішень [6, с. 91-92]

Учасники	Функції
Координаційна рада – найвищий колегіальний орган управління проектом. У нього входять керівники підприємства і підрозділів, функції яких охоплені логічними рамками проекту	Координаційна рада повинна збиратися на регулярні збори, мета яких — відстежування ходу виконання проекту. Такі збори повинні проводитися не рідше за один раз на місяць або в ключові моменти проекту відповідно до регламенту, затвердженого наказу по підприємству. Координаційна рада затверджує результати роботи і всі основні документи проекту; вирішує виникаючі спірні питання і критичні ситуації
Координатор проекту – особа, що безпосередньо відповідає за проект з боку замовника	Ухвалює оперативні адміністративні рішення і забезпечує виконання адміністративних вирішень координаційної ради; розпоряджається виділеними на проект фондами; затверджує зміну рамок проекту, забезпечуючи при необхідності додаткове фінансування; приймає проект; відповідає за узгодження дій різних організацій і груп; що беруть участь в проекті; контролює виконання плану-графіка робіт і своєчасність реалізації ухвалених рішень; вирішує виниклі проблеми або виносить їх на координаційну раду з подальшим контролем виконання прийнятих ухвал
Менеджер проекту – бере участь на рівні координаційної ради в	Забезпечує виконання завдань проекту відповідно до плану-графіка виконання проекту; контролює створення продукту проекту відповідно до плану-

ухваленні стратегічних рішень по ходу виконання проекту	графіка виконання проекту; контролює забезпечення проекту необхідними ресурсами; регулярно організовує внутрішні наради по питаннях, пов'язаних з проектом; забезпечує своєчасне ухвалення рішень з урахуванням думок всіх зацікавлених сторін; бере участь в підготовці презентацій і звітів для координаційної ради; сприяє дозволу критичних ситуацій і проблем, що виникають в період роботи над проектом; забезпечує розробку і виконання плану по інформуванню персоналу підприємства і інших зацікавлених сторін (клієнтів, постачальників, агентів і тому подібне) про хід виконання проекту; забезпечує розробку і виконання плану контролю якості; формує список завдань, що підлягають рішенню в майбутньому, можливо, після закінчення роботи над проектом класифікує їх залежно від пріоритету і пропонує можливі варіанти рішення; представляє завдання, які не можуть бути вирішені на рівні менеджера проекту, на розгляд координатора проекту; управляє роботою третіх осіб, будь то організації або індивідуальні консультанти
Ключові співробітники	Беруть безпосередню участь в зборі і систематизації інформації про підприємство замовника; беруть участь в розробці методів, методик, регламентів управління бизнес-процесами, реалізації бизнес-функцій, вирішенні виробничих завдань на підприємстві; реєструють і аналізують побажання співробітників підприємства
Постійні члени проектної групи	Здійснюють збір, систематизацію і аналіз інформації і даних; виробництво продуктів (результатів) проекту; розробку і реалізацію заходів щодо підготовки і навчання співробітників підприємства

Треба зрозуміти, що інноваційне рішення призводить не тільки до змін у сфері технологій. Підприємства, що обрали інноваційний шлях розвитку впроваджують як нові бізнес-моделі, так і нові (або удосконалені) технології. Інноваційне рішення на підприємстві не обов'язково несе радикальні (до цього не існуючі і на інших підприємствах) зміни [4, с. 111-112].

Єдиним узагальнюючим показником економічної ефективності будь-якого інноваційного рішення служить економічний ефект, який

характеризує абсолютну величину перевищення вартісної оцінки очікуваних (фактичних) результатів над сумарними витратами ресурсів за певний розрахунковий період. Залежно від кола вирішуваних завдань величину економічного ефекту можна і потрібно обчислювати в одній з двох форм: загальногосподарський (загальний ефект за умов використання нововведень) і внутрішньогосподарчий (ефект, що отримується окремо розробником, виробником і споживачем технічних нововведень або нововведень). Початковий час розрахункового періоду це час початку фінансування розробки технічних нововведень, включаючи проведення наукових досліджень. Кінцевим часом розрахункового періоду прийнято вважати момент завершення всього життєвого циклу технічного нововведення, який охоплює розробку, освоєння виробництвом і використання в народному господарстві. Він може визначатися нормативними (очікуваними) термінами оновлення продукції або засобів праці з урахуванням їх техніко-економічного старіння. Таким чином, загальні результати інноваційних рішень можна визначити як суму основних P1 і супровідних результатів P2 [8, с. 81-82]:

$$P = P1 + P2 \quad (1)$$

Основні результати обчислюються по формулах:

- для засобів тривалого використання $P1 = Ц * V * W$;
- для нових предметів праці $P1 = Ц * V / Д$;

де: Ц – ціна одиниці продукції (з урахуванням ефективності її застосування), що її проводять за допомогою нових засобів праці або предметів праці в розрахунковому періоді; V – обсяг застосування нових засобів праці або предметів праці в розрахунковому періоді; W – продуктивність засобів праці в розрахунковому періоді; Д – витрата предметів праці на одиницю продукції, яка виготовляється з використанням цих предметів розрахунковому періоді.

В сумарні витрати на реалізацію технічного нововведення за

розрахунковий період потрібно включити витрати на виробництво і використання продукції, тобто [8, с. 81-82]:

$$З = З_1 + З_2; \quad (2)$$

При цьому витрати, як на виробництво, так і на використання продукції (без урахування витрат на придбання самої продукції), обчислюються однаково:

$$З_{1,2} = \sum (C + K - Л) * r; \quad (3)$$

де: С – поточні витрати на виробництво (використання) продукції в розрахунковому періоді без урахування амортизаційних відрахувань; К – одночасні витрати на виробництво (використання) продукції в розрахунковому періоді; Л – залишкова вартість (ліквідаційне сальдо) основних фондів, які вибувають в розрахунковому періоді; r – коефіцієнт приведення [8, с. 81-82].

Результуючий ж загальний економічний ефект від впровадження інноваційного рішення потрібно обчислювати таким чином:

$$E = P / З; \quad (4)$$

Таким чином, оцінка інноваційної активності та результативності використання інноваційного потенціалу підприємства є дієвим інструментом визначення напрямків його інноваційного розвитку.

За допомогою множинного регресійного аналізу можна визначити загальну модель оцінки ефективності інноваційних рішень, яка підтверджує важливість розгляду фінансового аспекту та оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємства:

$$Y = -0,04 * X_1 + 0,42 * X_2 + 0,86 * X_4 - 0,15 * X_5; \quad (5)$$

Де: Y – залежна змінна, яка відображає інноваційну активність підприємств у продовж часу; X₁ – незалежна змінна, що відображає значення показника фінансової складової інноваційного потенціалу підприємств; X₂ – незалежна змінна, яка відображає значення показника трудової складової інноваційного потенціалу підприємств; X₃ – незалежна

змінна, що відображає значення показника організаційної складової інноваційного потенціалу підприємств; X_4 – незалежна змінна, яка відображає значення показника ринкової складової інноваційного потенціалу підприємств [7, с. 104-105].

Таким чином, інноваційно-інвестиційна модель прогнозу ефективності інноваційного рішення є сукупністю заходів для досягнення мети інноваційного розвитку виробництва в складних умовах зовнішнього середовища на основі впровадження нових технологій, нових способів організації виробництва й управління.

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що за сучасних умов інноваційне рішення на підприємстві є ключовим елементом інтенсивного росту. Керівники різних ланок управління повинні враховувати сучасні тенденції господарювання та застосовувати інноваційний підхід у розробленні управлінських інноваційних рішень. Своєчасно розроблене інноваційне рішення дає можливість підприємству відреагувати і вплинути на поточну бізнес-ситуацію та навіть задати тенденцію подальшого розвитку галузі в цілому.

Однак, слід також зауважити, що за сучасних умов в Україні на різних рівнях усвідомлюють актуальність вирішення теоретичних та практичних завдань розвитку методик та підходів розроблення, ухвалення і реалізації інноваційних рішень, проте поки що не вирішено багато проблемних питань інноваційної сфери.

Література

1. Череп А. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності / А. Череп, С. Маркова // Інноваційна економіка. 2015. №5. С. 54-58.

2. Кузьмін О.О., Кужда Т.А. Фактори інноваційного розвитку підприємств / О.О. Кузьмін, Т.А. Кужда. URL: <http://www.experts.in.ua/baza/analitic>
3. Дем'янчук М.М. Фактори інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства зв'язку / М.М. Дем'янчук. URL: <http://www.confcontact.com/2010alyans/ek8-demyanc.php>
4. Терещенко В.В. Інноваційна політика України як основа соціально-економічного розвитку / В.В. Терещенко // Економіка і регіон. 2016. №2. С. 207-210.
5. Фінансові інновації у науці і практиці / Новітні важелі стратегічного управління вартістю вітчизняних підприємств з державними активами: Монографія. 2013. 202 с.
6. Микитюк П. Інноваційний розвиток підприємства: (навч. посіб.) / Заред. П.П. Микитюка. Тернопіль: Принтер-Інформ, 2015. 224 с.
7. Колодійчук А.Д. Бар'єрна класифікація чинників інноваційного розвитку підприємств / А.Д. Колодійчук. URL: <http://www.rusnauka.com>.
8. Волков О. Економіка та організація інноваційної діяльності: (підручник) / О. Волков, М. Денисенко, А. Гречан; 3-є вид. К.: Центр учбової літератури, 2007. 662 с.